

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Ірина Миколаївна ПОПОВИЧ,

*канд. юрид. наук, провідний
науковий співробітник Національного
наукового центру «Інститут судових
експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України
<https://orcid.org/0000-0001-9329-5378>*

За практичну дію будь-якого правового явища, яке змінює, припиняє існуючі та породжує нові правовідносини, відповідає категорія механізму. Забезпечення законності під час здійснення правосуддя зумовлено спеціальним адміністративно-правовим механізмом, який має досить оригінальну та в окремих аспектах унікальну структуру. Зауважимо, що прямого визначення в юридичній літературі дана проблема не отримала, проте є наукові підходи щодо аналогічних юридичних конструкцій.

Наприклад, К.Г. Волинка до складових механізму забезпечення прав людини і громадянина відносить наступні елементи: 1) нормативно-правові передумови; 2) юридичні засоби (гарантії); 3) загально-соціальні умови [1, с.27]. В тій же сфері категорію розглядає В.В. Плиська, на переконання якого, структура адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання та протидії корупції складається з таких елементів: а) адміністративно-правова норма; б) акти тлумачення адміністративних норм; в) адміністративно-правові акти; г) адміністративні правовідносини; д) юридичні факти у сфері корупційних правопорушень; е) правосвідомість суб'єктів корупційних діянь; є) рівень діючого в державі режиму законності; ж) адміністративно-правові гарантії дотримання та охорони прав і свобод громадян [2].

Є.В. Кобко виділяє елементи структури адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки держави, розподіляючи їх на такі групи: 1) нормативно-правові, які в сукупності формують правове поле для забезпечення національної безпеки, а також межі та підстави функціонування державних інституцій у відповідному напрямі. До цієї групи належать: норми права (зокрема, адміністративного); юридичні факти; принципи та гарантії забезпечення національної безпеки; 2) інституційні: суб'єкт та об'єкт забезпечення національної безпеки; 3) організаційно функціональні, до яких належать: а) адміністративно-правові форми та методи забезпечення національної безпеки; б) матеріально-технічне, фінансове, кадрове, інформаційне забезпечення діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки [3, с.12].

Як пише І.Р. Березовська, структурними елементами механізму застосування адміністративно-правових засобів забезпечення інформаційної

безпеки є: а) норми адміністративного права, що закріплюють права та обов'язки учасників взаємодії у сфері забезпечення інформаційної безпеки; б) адміністративно-правові відносини, що складаються у процесі спільної діяльності суб'єктів взаємодії у сфері забезпечення інформаційної безпеки; в) акти реалізації прав та обов'язків учасників взаємодії, що виражаються у втіленні приписів норм адміністративного права у процесі взаємодії суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки [4, с.33].

О.І. Остапенко до елементів механізму адміністративно-правового регулювання відносить: 1) норми адміністративного права; 2) акти тлумачення норм адміністративного права; 3) акти застосування норм адміністративного права; 4) адміністративно-правові відносини, що виникають, реалізуються та припиняються під час застосування норм адміністративного права; 5) державно-владні повноваження суб'єктів адміністративно-правового регулювання [5, с.148; 3, с.386].

О.М. Гумін до основних елементів механізму адміністративно-правового забезпечення відносить: об'єкт адміністративно-правового забезпечення; суб'єкт адміністративно-правового забезпечення; норми права (норми адміністративного права); адміністративно-правові відносини та їх зміст; гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правового забезпечення [6, с.50]. В свою чергу, досліджуючи зміст адміністративно-правового механізму забезпечення ефективності саме судової влади, В. Бойко до його елементів включає: 1) судову публічну адміністрацію як владний суб'єкт адміністративно-правового забезпечення; 2) об'єкт адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади; 3) принципи адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади; 4) адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення ефективності функціонування судової влади, їх зміст; 5) інші складники змісту адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади [7, с.99].

Варіативність тлумачень дала можливість зробити висновок щодо структури адміністративно-правового механізму забезпечення законності під час здійснення правосуддя, що включає в себе, на наш погляд, наступні складові:

- правові засади. Діяльність жодного суб'єкту публічної влади не відбувається поза нормами права. Нормативно-правові акти упорядковують суспільно-правові відносини, а також встановлюють міру можливої поведінки їх учасників. Аналогічну роль правові засади відіграють в контексті адміністративно-правового механізму. Саме в їх положеннях закріплюється суб'єктний склад забезпечення законності під час здійснення правосуддя та його правовий статус, адміністративні інструменти які ними застосовуються, порядок та особливості використання відповідних інструментів, а також інші практичні та юридичні питання;

- принципи забезпечення законності під час здійснення правосуддя. Попри те, що в більшості наукових підходів відсутнє пряме посилення вчених на принципи, як елемент адміністративно-правового механізму, на наш погляд, вони мають місце в його структурі. Принципи – це вихідні положення, базові, керівні ідеї функціонування правових явищ. Вони консо-

лідують в собі найбільш значні, загальнообов'язкові, розсіяні в системі правових засад та окремих юридичних положень нормативи. Принципи показують яким саме суспільним цінностям повинен відповідати процес забезпечення, які саме догмати діяльності судочинства не повинен порушувати, а також особливості його правового регламенту;

- суб'єкти забезпечення законності під час здійснення правосуддя. Це елемент, який відповідає за приведення адміністративно-правового механізму до безпосередньої дії. Саме суб'єкти володіють спеціальними повноваженнями на застосування та використання інструментів забезпечення. До них відноситься обмежене коло публічних органів зв'язок із судовою гілкою влади яких прямо визначений законодавством України. Прикладом є Вища рада правосуддя, яка Законом України від 21.12.2016 №1798-VIII охарактеризована, як колегіальний, незалежний конституційний орган державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів [8];

- адміністративно-правові інструменти забезпечення. За допомогою цих інструментів реалізуються вимоги та положення правових норм, упорядковується поведінка та координується діяльність учасників суспільно-правових відносин в сфері судочинства, проводиться виявлення та робота із факторами, які становлять загрозу законності чинення правосуддя тощо. Адміністративно-правовий інструментарій – це складний елемент, який поділяється на субелементи: адміністративно-правові способи та організаційно-правові засоби забезпечення законності;

- інструменти громадянського суспільства. Це заходи, засоби та способи діяльності громадських суб'єктів, спрямовані на організацію та здійснення взаємодії із органами системи правосуддя. За допомогою цього забезпечується участь суспільства у формуванні державної політики в сфері судоустрою держави, побудова високоякісного, ефективного, мотивованого суддівського корпусу, а також підвищення соціальної орієнтованості та рівня законності вказаної гілки влади за іншими напрямками.

Таким чином, саме вказані вище елементи адміністративно-правового механізму забезпечення законності під час здійснення правосуддя, найбільш змістовно та повно характеризують практичний зміст та сутність такого механізму. Саме тому, важливим завданням законодавця є вдосконалення кола та змісту відповідних елементів.

Список використаних джерел:

1. Волинка К.Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Київ, 2000. 177 с.
2. Плиска В.В. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання та протидії корупції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2015. Вип. 35(1.2). С. 143-147.

3. Кобко Є. В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки держави : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2023. 43 с.

4. Березовська І.Р. Поняття і характеристика структурних елементів механізму застосування адміністративно-правових засобів забезпечення інформаційної безпеки України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. №2. С.31-35.

5. Остапенко О.І. Наукові уявлення про механізм адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. №2. С.148.

6. Гумін О. М. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46-50.

7. Бойко В. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №1. С. 96-100.

8. Про Вищу раду правосуддя: закон від 21.12.2016 №1798-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. №7-8. Ст.50.